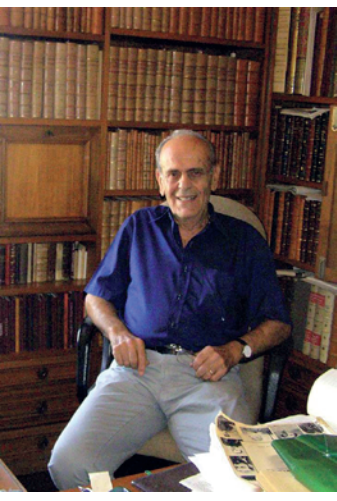

■ Του ΧΑΡΗ ΣΤΡΑΤΙΔΑΚΗ*

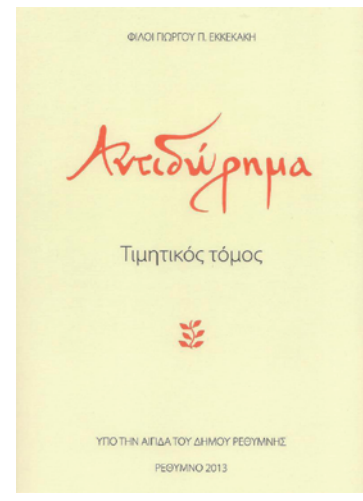
Αναδιφώντας το χθες (220) Γιώργος Εκκεκάκης (1934-2017): Μια πρώτη ανθολόγηση, πέντε χρόνια μετά (I)

Συμπληρώνονται αυτές τις ημέρες πέντε χρόνια από την εκδήλωση του Γιώργου Π. Εκκεκάκη. Πιστές στη μνήμη του οι «Αναδιφώσεις» αφιερώνουν κάθε χρόνο μια ή περισσότερες συνέχειες τους στον αιώνιο συμπολίτη Κρητολόγο. Εφέτος θα παραθέσουμε σε δύο συνέχειες ένα εργογραφικό σημείωμα και μια πρόταση επιλογής 13 κειμένων του, που μας είχε ζητηθεί να κάνουμε προκειμένου να κυκλοφορούσε μια σύντομη και κατατοπιστική έκδοση γι' αυτόν, προσπάθεια η οποία όμως τελικά δεν ευδόγηκε.

«Εργογραφικό σημείωμα. Ο Γιώργος Π. Εκκεκάκης υπήρξε μια πολυσχιδής προσωπικότητα. Χαρακτηριστική καθιγήτης φυσικής αγωγής, δεν αρκέστηκε σ' αυτή την ενασχόληση αλλά αφιερώθηκε, όσο ελάχιστοι, στη συλλογή βιβλίων, και με έναυσμα αυτήν, με την έρευνα. Κατά κοινή ομολογία ανήκει στη σειρά των Κρητολόγων, εκείνη που άνοιξαν ο Στέφανος Ξανθοπούδης, ο Νικόλαος Πλάτων, ο Στέργιος Σπανάκης, ο Νικόλαος Σταυρινίδης, ο Μενέλαος Παρλαμάς, ο Ελευθέριος Πλατάκης, ο Ανδρέας Καλοκαιρινός, ο Paul Faure, ο Στυλιανός Αλεξίου, ο Θεοχάρης Δετοράκης και μερικοί ακόμα άλλοι.

Μέσα στην τιμητική αυτή χορεία έχουν θέση και τέσσερις Ρεθεμνιώτες, ο Μανούσος Μανουσάκος, ο Νικόλαος Δρανδάκης, ο Κωνσταντίνος Καλοκύρης και ο Γιώργος Π. Εκκεκάκης. Και δεν είναι ασφαλώς τυχαίο το γεγονός ότι και οι τέσσερις αυτοί Ρεθεμνιώτες είχαν τη χαρά να αποκτήσουν εν ζωή από έναν χαριστήριο τιμητικό τόμο («Ροδωνιά», «Αντίφωνον», «Τιμητικό αφιέρωμα» και «Αντιδώρημα», αντίστοιχα). Όμως την παράτρηση ν' ασχοληθεί με τις κρητολογικές έρευνες δεν του την είχε δώσει κάποιος από αυτούς αλλά ο γυμνασιάρχης στο σχολείο που υπηρέτησαν Ελευθέριος Πλατάκης (1910-1986).

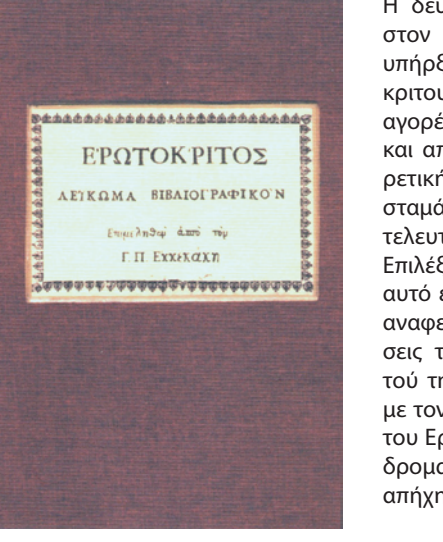
Ο Γιώργος Π. Εκκεκάκης διετέλεσε επίσης συγγραφέας, ζωγράφος, ιστοριοδίφης, ονοματολόγος, ιστορικός τοιογράφος και βιβλιογράφος. Σ' όλες αυτές τις ενασχολήσεις του αποδείχτηκε επαρκής και σε αρκετές απ' αυτές διακρίθηκε. Στον τομέα της συλλογής κρητικών βιβλίων αποδείχτηκε ανυπέβλητος. Όπως έγραψε ο πρώην διευθυντής της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης Ρεθύμνης Γεώργιος Πανιοτύπου, μετά την αναγγελία της δωρεάς της Συλλογής του στη Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Ρεθύμνης, «Η Βιβλιοθήκη του Ρεθύμνου, στην οποία περιέρχεται η συλλογή, αποκτά πλέον άλλη υπόσταση και άλλο περιεχόμενο. Πέρα από το γεγονός ότι εμπλουτίζονται οι συλλογές της με περίπου 20.000 νέα τεκμήρια, γίνεται πλέον βιβλιοθήκη αναφοράς για τα κρητολογικά θέματα».

Για τη συγκρότηση της κρητικής βιβλιογραφίας σε τρεις τόμους μιλούν οι χιλιάδες παραπομπές στη διεθνή βιβλιογραφία. Σήμερα δεν είναι δυνατόν να νοηθεί βιβλιοθήκη κρητολογικού ενδιαφέροντος χωρίς τους τόμους αυτούς, που φέρουν τον κοινό τίτλο «Τα Κρητικά βιβλία» και τους υπότιτλους «Σχεδιασμά Κρητικής βιβλιογραφίας Α': 1499-1863», Ρέθυμνο 1991, «Ενα πρώτο σχεδιασμά Κρητικής βιβλιογραφίας. Β': 1864-1913», Ρέθυμνο 1990 και «Βιβλία για την Κρήτη. Βιβλία τυπωμένα στην Κρήτη. Γ': 1914-1944», Ρέθυμνο 2001. Στις 600 σελίδες τους ο ενδιαφερόμενος μπορεί να συναντήσει τα κρητικά βιβλία από την έκδοση του πρώτου, που ήταν το «Ετυμολογικόν Μέγα» το 1499, μέχρι τα μόλις επτά που εκδόθηκαν το τελευταίο έτος της Γερμανοκρατίας, το 1944. Το θεμελιώδες αυτό έργο, μερικοί τόμοι του οποίου έχουν εξαντληθεί, επιβάλλεται να επανεκδοθεί, με τις προσθήκες που κατά καιρούς έκανε ο δημιουργός του, επιμελημένο από κάποιον έγκυρο εκδοτικό φορέα, όπως οι Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Εμείς, για τις ανάγκες του βιβλίου που κρατάμε στα χέρια μας, επιλέξαμε τον πρόλογο από τον πρώτο τόμο της βιβλιογραφικής τριλογίας («Προλεγόμενα και εισαγωγικά»), στον οποίο φαίνεται ο τρόπος που εργάστηκε, οι στόχοι και οι περιορισμοί που έθεσε εξαρχής. Η ενασχόλησή του με το κρητικό βιβλίο τον έκανε να ασχοληθεί και με παράπλευρα θέματα, όπως η παραγωγή και η διάθεσή του στο αναγνωστικό κοινό. Ενδεικτικό των ερευνών του αυτών ήταν το άρθρο του με τον τίτλο «Πληροφορίες για τα πρώτα βιβλιοπωλεία στο Ρέθυμνο (1878-1940)», μια πρωτότυπη όσο και πρότυπη εργασία του έτους 2007, στο περιοδικό «Δελτίο Φίλων Δημόσιας Βιβλιοθήκης Ρεθύμνης».

Η δεύτερη μεγάλη αγάπη του στον τομέα των γραμμάτων υπήρξαν οι εκδόσεις του Ερωτόκριτου. Ο ίδιος συγκρότησε, με αγορές από παλαιοβιβλιοπωλεία και από δημοπρασίες, μια εξαιρετική συλλογή, την οποία δεν σταμάτησε να διευρύνει μέχρι τα τελευταία χρόνια της ζωής του. Επιλέξαμε λοιπόν για τον τόμο αυτό ένα πρόδρομο άρθρο του, αναφερόμενο στις λαϊκές εκδόσεις του αριστουργήματος αυτού της Κρητικής Αναγέννησης, με τον τίτλο «Οι λαϊκές εκδόσεις του Ερωτόκριτου (και άλλα σύνδρομα φαινόμενα της μεγάλης απήχησης του ποιήματος)».

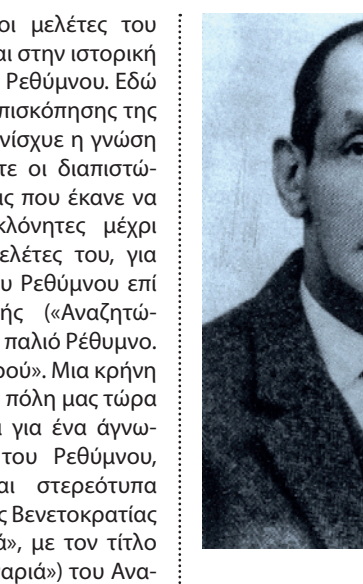
Ενας άλλος τομέας ενδιαφερόντων του υπήρξε το φαινόμενο του περιηγητισμού. Ο Γιώργος Π. Εκκεκάκης έβγαλε από την αφάνεια αγνώστους περιηγητές της Κρήτης της περιόδου από τον 15' μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα, και εξέδωσε μεταφρασμένες τις εντυπώσεις πολλών από αυτούς, είτε τυπογραφικά είτε σε «χειροποίητες εκδόσεις», όπως τις ονόμαζε. Εκδόσεις δηλαδή στοιχειοθετημένες από τον ίδιο στον ηλεκτρονικό του υπολογιστή, τυπωμένες στον εκτυπωτή του και βιβλιοδοτημένες με τα χέρια του. Για τις δικές μας ανάγκες παραθέσαμε μια σχετική ειρήσησή του για έναν μέχρι τότε άγνωστο Πολωνό περιηγητή στο Η' Διεθνές Κρητολογικό Συνέδριο («Ενας πολωνός περιηγητής στην αυτόνομη Κρήτη»).

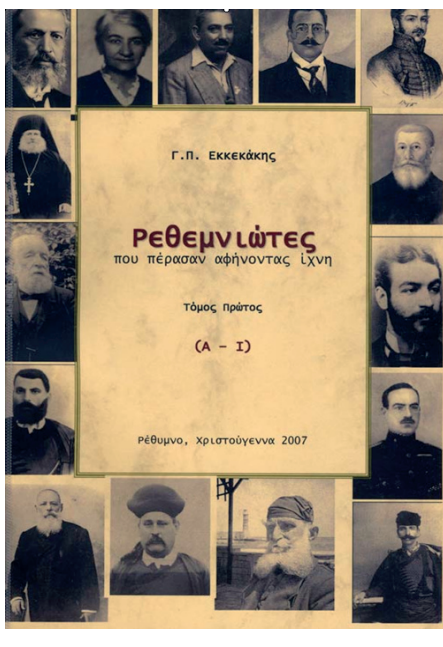
Χρέος μας είναι να επισημάνουμε στο σημείο αυτό ότι στην προσπάθειά του είχε ακούραστους συμπαραστάτες την οικογένειά του: Τον γιο του Παντελή, που έψαχνε τις βιβλιοθήκες ανά τον κόσμο και ιδιαίτερα τις μεγάλες πανεπιστημιακές στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου εργάζεται ως πανεπιστημιακός καθηγητής, τη σύζυγό του Μαριέττα Ασημομύτη, συμπαραστάτρια στη ζωή και στις γαλλικές μεταφράσεις, και την κόρη του Λίζα, στις αγγλικές μεταφράσεις. Τη βοήθεια αυτή είχε και σε άλλες εργασίες του. Εκείνο όμως που κυρίως είχε ήταν την ανεκτική στάση τους ως προς την κατανάλωση σημαντικών τμήματων του οικογενειακού προϋπολογισμού στην απόκτηση κάθε τίτλου της κρητικής βιβλιογραφίας της περιόδου 1499-2017, που κατά καιρούς εμφανιζόταν στην αγορά του βιβλίου.

Η ενασχόλησή του με τον τομέα της ονοματολογίας δεν υπήρξε πρόσκαιρη. Αρκετές είναι οι σχετικές δημοσιεύσεις. Οι ετυμολογήσεις του, όταν το επιχειρούσε, ενισχύονταν από τα γεγονότα της εντοπιότητάς του, που του προσέδιδαν αυξημένες δυνατότητες πρωτογενών γνώσεων αλλά και ευρύτερη εποπτεία επί των θεμάτων. Ένα από τα προβλήματα που τον απασχόλησε μέχρι το τέλος της ζωής του ήταν η ασφαλής τοποθέτηση στον ρεθμνιολογικό χώρο της περιοχής του Αριού, από την οποία και ήλκυε την καταγωγή του. Στο βιβλίο του για το χωριό Πηγή Ρεθύμνου ο ενδιαφερόμενος μπορεί να βρει μια σύνοψη των σχετικών ερευνών του. Στη γενικότερη αυτή προσπάθεια ανήκει και το άρθρο για «Γύρω από τα τοπωνύμια Αρσάνι - Σκαλέτα», που παρατίθεται σ' αυτό τον τόμο.

Ένας ακόμα τομέας ερευνών του είχε να κάνει με τους ανθρώπους που περιγράφουν «άγιους της μνήμης μας». Δεκάδες υπήρξαν οι προσωνυμικοί ηρώες, που, μέσα στην ατυχία τους να λησμονηθούν, είχαν παράλληλα την τυχή ν' ανασυρθούν στην εμφάνειά από τον Γ. Εκκεκάκη και η προσφορά τους, πνευματική ή εθνική, να γίνει ξανά γνωστή. Ένας απ' αυτούς ήταν και ο πρώτος νηπιδοδότης της Κρήτης Αλέξανδρος Φαράκης, το άρθρο για τη ζωή του οποίου παρατίθεται στον παρόντα τόμο, με τον τίτλο «Ρεθεμνιώτες άγιοι της μνήμης μας: Αλέξανδρος Σταύρου Φαράκης (1835-1900)». Ο Γιώργος Π. Εκκεκάκης μπόρεσε να τη διαλευκάνει και μέσω περιηγητικών εντυπώσεων, γεγονός που δείχνει πόσο η πολυμερέια του δεν αποτελούσε, όπως σε άλλες περιπτώσεις, μειονέκτημα, αλλά σημαντικό πλεονέκτημα.

Στην ευρύτερη προσπάθειά του αυτή υπάγεται και η κορωνίδα του έργου του, σε ότι αφορά τουλάχιστον τον γενέθλιο τόπο, οι «Ρεθεμνιώτες που πέρασαν αφήνοντας ίχνη», που κυκλοφόρησε πρόχειρα σε φωτοτυπημένη μορφή 700 περίπου σελίδων, χωρίς τη θέλησή του και έχοντας ουσιαστικά υποκλαπεί. Όπως σεμνά έγραψε το 2007, πρόκειται για ένα «αρχείο βιογραφιών και προσωπογραφιών σε ηλεκτρονική μορφή». Η προσπάθειά του αυτή ξεκίνησε όταν κατήρτιζε την Κρητική Βιβλιογραφία, οπότε και είχε διαπιστώσει την περιρρέουσα άγνοια. Ο Γιώργος Εκκεκάκης κατόρθωσε με πολύχρονη προσπάθεια και κόπο να συγγράψει μερικές χιλιάδες λημμάτων και να συγκεντρώσει 725 απεικονίσεις των χιλιάδων βιογραφούμενων. Απ' όλο αυτό τον όγκο δουλείας, επιλέξαμε να παραθέσουμε εδώ, όπως και στην περίπτωση των «Κρητικών Βιβλίων», τα «Προλεγόμενα και εισαγωγικά».

Ο ερασιμότης μας του έργου του Γιώργου Π. Εκκεκάκη περιγράφεται μ' ένα κείμενο που αποτελεί το «κύκνειο άσμα» του. Το είχε εκφωνήσει ως αντιφώνηση κατά την τελετή παρουσίασης του τιμητικού γι' αυτόν τόμου «Αντιδώρημα» στο Σπίτι του Πολιτισμού στο Ρέθυμνο στις 9 Οκτωβρίου 2013 («Αντιφώνηση του τιμημένου Γ. Π. Εκκεκάκη», στο «Αναδιφώντας το χθες», εφημερίδα «Ρεθεμνιώτικα Νέα», φ. 4-8-2017).

Ο Γιώργος Π. Εκκεκάκης πέθανε στις 26 Ιουνίου 2017 στα χέρια των αγαπημένων του ανθρώπων, πλήρης ημερών αλλά και εμπλεκόμενος στα κρητικά γράμματα. Πολλοί άνθρωποι των γραμμάτων αλλά και αρκετοί άνθρωποι της βιοπάλης βρέθηκαν κοντά του, εκτιμώντας τόσο την προσφορά όσο και την ανιδιοτέλειά του. Όλοι αυτοί αλλά και το ίδιο το έργο του συντελούν ώστε να μην κινδυνεύσει ποτέ να βρεθεί στη χορεία των «δοξαμένων αλλά λησμονημένων», κατά τη δική του έκφραση.

Ανοιχτή πρόσκληση

Την προσεχή **Κυριακή στις 6.00 το απόγευμα** θα βρεθούμε στο καφεενίο του Δημοτικού Κήπου, όσοι είχαμε την πρωτοβουλία για το «Αντιδώρημα» το 2013 κι οι φίλοι του. Ελάτε να πιούμε έναν καφέ και να τον «αναθιβάσουμε»!